

Maasheggen MaB

Samenvatting en Uitvoeringsadvies

INTRODUCTIE

Het Maasheggengebied is het oudste cultuurlandschap van Nederland. Veel van de oude heggen hebben de tand des tijds doorstaan en dit was één van de redenen waardoor het gebied de UNESCO Mens- en Biosfeer status heeft gekregen. Toch bedreigen hedendaagse uitdagingen het idyllische landschap: Boeren hebben moeite om hagen goed in hun bedrijf in te passen en tegelijkertijd de wereldmarkt bij te houden.

Het Maasheggen UNESCO-programmabureau is opgericht om plannen te ontwikkelen voor het behoud en herstel van de heggen en andere culturele en natuurlijke elementen van de Maasheggen. Zij beseffen dat dit niet mogelijk is zonder de boeren, die het gebied hebben gemaakt zoals het is. Het is daarom belangrijk om te weten waar zij tegenaan lopen en wat er gedaan kan worden om de boeren en de heggen in de Maasheggen te behouden. Om dit te onderzoeken zijn er interviews gedaan met lokale boeren en er zijn case studies uitgevoerd, waarbij vergelijkbare gebieden zijn onderzocht. Met behulp van een SWOT-analyse zijn een aantal managementadviezen gevormd.

Voor meer informatie, zie het volledige rapport(1).

INTERVIEW RESULTATEN

De geïnterviewde landeigenaren hadden uiteenlopende ideeën over de heggen, het beheer ervan en het levensvatbaar houden van landbouw in het gebied. Er konden echter wel enkele algemene boodschappen worden aangewezen. Het is moeilijk vast te stellen welk type heggen historisch gezien het juiste is, dus is het belangrijk om weloverwogen beslissingen te nemen op basis van de behoeften en wensen voor een specifieke plek. Alternatieve bedrijfsmodellen, zoals het aanprijzen van lokale producten of het winnen van neveninkomsten uit toerisme, kunnen een kans zijn voor sommige boeren in het gebied - maar niet voor alle.

“Waar zijn de heggen voor? ... Welke kant willen we op?” (1)

Alle geïnterviewde boeren willen graag op de hoogte worden gehouden over wat er in het gebied gebeurt. Velen zouden graag ook meer inspraak willen hebben in het beheer van het gebied, maar hebben het idee dat dit nu niet mogelijk is, terwijl het juist de voorouders van deze boeren waren die het gebied ooit hebben gecreëerd. Er is dus ruimte voor betere communicatie met de boeren, maar ook tussen de verschillende organisaties in het gebied werd een gebrek aan communicatie opgemerkt. Om het onderlinge vertrouwen te versterken moet consistent en transparant te werk gegaan worden.

RESULTATEN VERGELIJKBARE GEBIEDEN

Rhön is een M&B-reservaat in

Midden-Duitsland wat haar status in 1991 kreeg. Het gebied heeft een hoge ecologische waarde dankzij een lange historie van van extensieve landbouw. Net als de Maasheggen werd ook Rhön geconfronteerd met het verdwijnen van deze extensieve manier van landbouw bedrijven. Om dit tegen te gaan, richtte de directie zich op het creëren van extra inkomstenbronnen, door lokale producten aan te prijzen met korte ketens, en door het promoten van toerisme. De beheersstructuur van het Rhön-gebied omvat drie deelstaten, een onafhankelijk adviescomité en een nauwe betrokkenheid van de lokale bevolking.

Het **Noord-Devon** gebied in het Verenigd Koninkrijk kreeg al in 1976 de UNESCO M&B-status. Dit gebied heeft, net als de Maasheggen, historische hagen. De belangrijkste inkomensbron voor het gebied is de landbouw, hoewel de lokale boeren een relatief laag inkomen hebben. In tegenstelling tot de economische positie van de lokale boeren, is het ecologisch beheer van het gebied wel succesvol. In Noord-Devon zijn veel verschillende partijen betrokken bij het gebiedsbeheer, via hun deelname aan het North Devon Biosphere Reserve Partnership.

De **Ooijpolder** is een Nederlands landschap in de uiterwaarden van de Waal. Pas recentelijk is de ambitie ontstaan om dit gebied te ontwikkelen tot een visueel aantrekkelijk landschap met natuurgebieden, landbouw en heggen. Deze ambities worden grotendeels uitgevoerd door een onafhankelijke stichting genaamd 'Via Natura'. Door deze grootschalige ambitie zijn ze erin geslaagd om extra subsidies te krijgen. Ondanks dit succes heeft het gebied ook te maken met een afname in het aantal boeren. Extensieve landbouw of het promoten van lokale producten bleek voor zeer weinig boeren haalbaar.

(1) Brak, A. Bruls, A., Huang, X., Kat, R., Kruiswijk, L. Mparmpakonstanti, A. (2019). *Modern agriculture in an ancient landscape; Balancing cultural and ecological values with economic viability for farming in the Maasheggen UNESCO Man and Biosphere area.*

SWOT ANALYSE

De tabel hiernaast toont de sterke en zwakke punten, kansen en bedreigingen voor het Maasheggengebied.

De punten in **oranje** gaan over al het beheer en de projecten in het gebied. De **blauwe** punten gaan over wie er bij het maken en uitvoeren van de plannen betrokken zijn en hoe er gecommuniceerd wordt. Deze

SWOT is gebruikt om verschillende strategieën te identificeren en een advies te formuleren voor het programmabureau Maasheggen UNESCO.

Interne Factoren	
Strengths	Weaknesses
Verbinding met regio en heggen Lokale kennis over onderhoud Gecoördineerd onderhoud heggen Positieve perceptie M&B-status Enthousiasme Sterke sociale contacten	Financiële compensatie Geen haalbare zakelijke kansen Geen positief resultaat M&B-status Onbegrip en wantrouwen Gebrek aan participatie Hoeveelheid & diversiteit van betrokkenen Transparantie Communicatie
Externe Factoren	
Opportunities	Threats
Branding UNESCO status Subsidies Alternatieve bedrijfsmodellen Tourisme Ruilverkaveling Agrisch natuurbeheer Samenwerking	Intensivering van landbouw Landeigenaren van buitenaf Natuurbeleid Beleidsplan " Ruimte voor de rivier " Bureaucratie

SUGGESTIES VOOR HET BEHEER VAN DE MAASHEGGEN

1. Creëer een langetermijnplan en bouw een merknaam op

- **Betrek de lokale gemeenschap** voordat tijdens het maken van een plan en niet pas daarna.
- **Kies een duidelijke weg** en denk na over hoe intensief de boerderijen in het gebied idealiter mogen zijn.
- **Communiceer plannen en resultaten** om terugkoppeling te krijgen en draagvlak te creëren.
- **Waardeer de diversiteit** in haagvormen en managementstijlen door bijvoorbeeld informatieborden te maken over verschillende soorten heggen.
- **Verken alternatieve bedrijfsmodellen** alleen met een kleine groep landbouwers die hier enthousiast over is.

2. Onderzoek mogelijkheden en stuur aan op mogelijkheden om het agrarisch natuurbeheer van het gebied anders op te zetten. Enkele suggesties zijn:

- **Verhoog de financiële compensatie** door te kijken naar extra subsidiëring en hoe andere gebieden de financiering regelen.
- **Implementeer een resultaatgerichte compensatie** die alleen wordt uitbetaald wanneer het resultaat van voldoende kwaliteit is.
- Maak **langere contracten** voor heggenbeheer.
- Richt een **onafhankelijk adviescomité** op, waarbij de lokale bevolking betrokken kan zijn.
- Creëer een **optie voor participatief beheer**; dat wil zeggen dat de boeren vrij zijn om hun eigen heggen te beheren.
- Houd de mogelijkheid van **heggenbeheer door professionele organisaties** (zoals VNC en Staatsbosbeheer) in stand.

3. Verbeteren van de betrokkenheid van en communicatie met de boer

- **Betrek boeren** die willen meedenken over de toekomst van het gebied.
- Stel **algemene vergaderingen** in, bijvoorbeeld drie keer per jaar.
- **Identificeer het netwerk** waarin je werkt, waaronder het aantal en type boeren en andere landeigenaren.
- **Stel een contactpunt in**, zoals bijvoorbeeld een online forum voor vragen, discussies of klachten.
- **Maak een nieuwsbrief** (evt. digitaal) om iedereen op de hoogte te houden.